

Kajeroj el la Sudo

ISSN 1886-1997

La 35^a jaro

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k125/k125.html>

Oni ne venku per Esperanto, sed laboru por interkompreniĝo pere de Esperanto

Kaŭzoj de diktatoreco en Hispanio

Plej longa
reĝado de Britio
finis je la 8^a de
septembro de
2022

N° 125^a

Oktobron de 2022

Kajeroj

el la Sudo

Bulteno de la Hispana Asocio de
Laboristoj Esperantistaj (HALE).

Enhavo

Redaktore: Aristipo kaj Djoĥenes...3

Politiko:

Okaze de la reĝino mortinta.....5

Registaj fraŭdoj.....10

Kaŭzoj de diktatoreco.....15

Leĝo pri *Nur Jes estas Jes*.....24

Ekologiismo:

Ĉu mi savu nian planedon?.....7

Socialo:

Kelkaj pensoj pri la registaro.....9

Ne kuraĝis sin montri.....13

Beletro:

Libro pri libroj (recenzo).....11

Sanigaj murdoj: Mia alia duono..19

Defendo de Hispaneco:

La ideoj de la 18ª jarcento.....22

Calle Jabonerías, 6.3° D

30010 Murcia

Hispanio

ISSN 1886-1938 (printita)

Prezidas: **Johano A. Cabezos.**

Redaktas: **Jesuo de las Heras.**

Korektas: **Jozefo Pina.**

Retskribu al: kajeroj@gmail.com

Pri la enhavo de la artikoloj respondecas ties aŭtoroj, ne la redakcio.

Ni ne korespondos pri nepetitaj artikoloj, kvankam ni klopodos publikigi ĉiun artikolon, kiun ni trovos interesa kaj kies enhavo mistraktas nenium personon.

Kovrilo: Longdaŭra reĝino de Britio mortis. Ĉu la mondo estos same post ŝi?

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10 jare por ricevi la surpaperan version de nia magazino.

Se vi deziras kontibui per aliĝo, kontaktu la redaktoron:
kajeroj@gmail.com

Oni povas reprodukti la enhavon, kondicè, ke oni citu la originon.

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj:
Scribus, Bluefish, BlueGriffon, Gimp, kaj Gftp.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

Redaktore

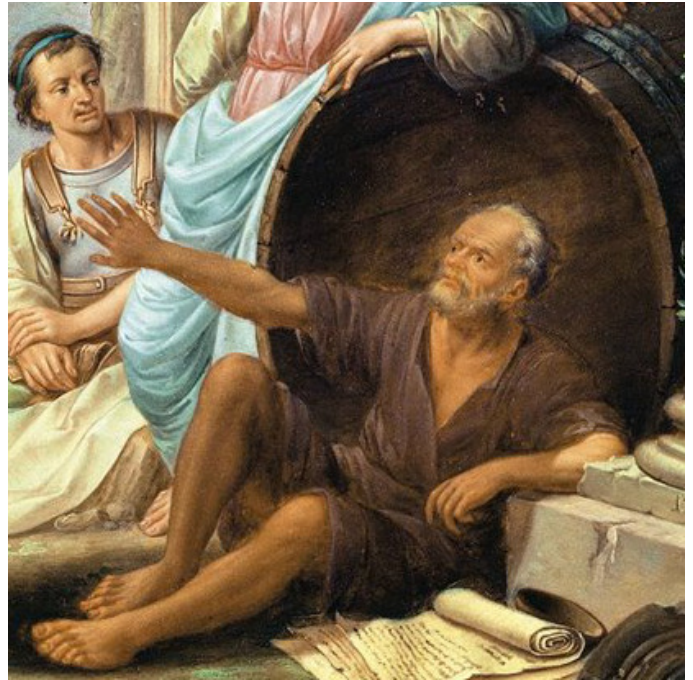
Aristipo kaj Djoĥenes

Iam filozofo Aristipo diris al filozofo Djoĥenes: *Kial vi vivas tiel, mizere kaj manĝante nur lantojn? Se vi amikiĝus al regantoj, vi manĝos pli decajn manĝaĵojn.* Djoĥenes rigardadis al li dirante: *Se vi scius manĝi lantojn, vi havus dignecon.*

Bedaŭrinde en nuna Hispanio ne estas djoĥenoj inter politikistoj, ĵurnalistoj, kaj nur kelkaj apartaj intelektuloj imitas la faman pragrekan filozofon. Pro tio ili laŭdas la registaron, mallaŭdas aliajn politikistojn, kaj sekve la registaro povas kontraŭleĝe fari novajn leĝojn, kiuj permesos finfine detruiri la unuecon de la nacio, post la hontindaj cedoĵoj de la antaŭaj registaroj de tiu reĝimo, kiun oni hipokrite nomas demokration. Se estus demokratio en Hispanio, ĉiuj prezidinto ja estos enkarcerigitaj pro perfido al nacio, tio estas, al la popolo de Hispanio, je kies nomo kaj interesoj la registaro devus agi, kaj ne al tiu de la politikaj partioj kaj ties ideologioj.

Jes, ni koncedu, ke la reĝimon oni ne facile ŝanĝu, ĉar tio estus kvazaŭ la politikistaro nuna harakiros, kaj tio ne estas esperebla pro la mieno de tiuj politikistoj, kiuj neniam salajri-

ĝus tiomkvante per iu ajn alia metio, laŭ vortoj de vicprezi-

dinto Paŭlo Iglesias. Oni diras, ke tiun demokration ni hispanoj donis al ni mem je 1978; sed oni scias, ke tiu diraĵo entenas du mensogojn: unue, tio ne estas demokratio, ĉar la popolo ne mendis parlamenton krei novan konstitucion, sed tion faris aro da politikistoj de la reĝimo frankisma kaj aliaj memdifinitaj kiel demokratiaj, kiuj kaŝis sin eksterlande kaj kelkaj enlande dum la vivo de la Diktatoro, sed tamen la popolo neniam elektis ilin por iu ajn tasko. Sed ili arogis al si la reprezentecon de la popolo kaŝe al la popolo, kaj interkonsentis kun tiuj politikistoj de la estinganta reĝimo dividi la povon kaj sekve la riĉecon de la lando, laŭ jaroj pasis. Due, tiu

dokumento, kiun ili nomas Konstitucio, ne estas tia, ĉar ĝi ne difinas sendependecon inter la povoj leĝdona kaj plenuma (artikolo 99^a). Aldone, ĝi ne starigas demokration, ĉar laŭ la 6^a artikolo, *la partioj politikaj estas la sola maniero partopreni en politiko* en Hispanio, kio baras la partoprenon de la popolo mem, ĉu are senpartie, ĉu individue kiel civitanoj. Sekve, inter la volo de la popolo kaj la regado de la lando staras ideologio de la koncerna partio, kaj tio fuŝas la tutan aferon, laŭ mia eltrovo, ĉar estas rajto de la homoj ĉu havi ĉu ne havi ideologion, kaj tamen partopreni la politikan vivon de sia lando, ĉar ne fari tion estas tia, kian malnovaj grekoj diris: **idiotoj**. Kaj ni postulas nian rajton ne esti idiotoj, tio estas, partopreni la politikan vivon de Hispanio sen devi engluti ideologion eksmodan kiel tiuj, kiuj ekzistas en Hispanio nune.

Kaj pere de nia mono, tiu de la popolo, la registaro aĉetas ĵurnalistojn kaj amasmediojn por mensogi la popolon pri tio, kion ili decidas fari kaj misfari. Neniu hispano decidas, se li aŭ ŝi ne apartenas al maŝinaro de politika partio.

Oni diras, ke partio VOX estas la sola espero por la lando, sed oni ne misrigardu la aferon, ke ankaŭ

VOX apartenas al la reĝimo. Ĉu vere ties deputitoj, kiam ili estos en povo, harakiros starigante sistemon politikan en kiu oni ne ricevos pli da mono ol laborante en sia alia metio? Mi dubas. Tamen, eĉ se ili tion farus, ĝi estus solvo por la manko de demokratio en Hispanio. Eble demokratio ne estas en la genoj de hispanoj, kaj pro tio neniu batalos por tio. Hispanoj batalis kaj forpelis maŭrojn kaj francojn, sed ne romianojn kaj gotojn. Kiu estas la diferenco? Eble tio, ke la unua kreis Hispanion antaŭ 24 jarcentojn, kaj la alia, gotoj, sendependigis Hispanion el la Romia Imperio antaŭ 1600 jaroj. En Hispanio la reĝoj regis nome de la popolo, ne de Dio, laŭ nia tradicio. Kaj kiam la reĝo ne plu sekvis nian tradicion, ekde Filipo 5^a, la unua borbona reĝo, la katastrofo komencis, perdante la Rokon de Ĝibraltaro, kaj poste, la Imperion Hispanan danke al perfido de hispanoj de Ameriko — kontraŭ la volo de indianoj, oni scias nun— kaj de Britio, kiu elprenis bilionon da dolaroj en orbrikoj el tiuj naivuloj, kiuj kredis, ke sendependeco temas nur pri havi novan flagon.

Bedaŭrinde misinformo estas grava kaj vasta en nuna Hispanio. Kaj dum estos tiom multe da aristipoj, oni ne ribelos, ĝis kiam ĝi ne plu utilos.

Okaze de la reĝino mortinta

Ŝajnas, ke la mondo haltis pro tio, ke la plej longa reĝado de Britio kaj la 2^a plej longa en la mondo (post Ludoviko 14^a de Francio, kiu reĝis dum 72 kaj 110 tagoj), tiu de Reĝino Elizabet' 2^a, jam finis.

Tamen, la mondo havas pli profundajn kaj gravajn krizojn ol tiu brita. Nun oni parolos pri tio, kiom granda kaj grava estis tiu reĝino, kies rolo estas tiom grava por britoj, eĉ se ŝi reĝis dum 70 jaroj, sed neniam regis vere, ĉar brita Parlamento faris tion nome de ŝi, sed ekster ŝia volo, laŭ la neniam skribita konstitucio de Britujo.

Mi ĉiam scivolis pri tio, kial ne havi skribitan konstitucion? Eble pro tio, ke tie la popolo regas. Kompreneble, tra siaj deputitoj, kiuj reprezentas nenian politikan partion, sed la civitanojn de ĉiu elektodistrikto. Esperable tio okazos iam en Hispanio. Estas fakto, ke en Britio la reĝpovo venas de Dio —ĉar la reĝoj estas sanktoleumitaj, de ĉefepiskopo, dum en Hispanio estas parlamento tiu, kiu proklamas la reĝon, nome de la popolo. Tio signifas, ke tiusence la reĝo de Hispanio estas pli demokrata ol tiu de Britio —kaj mi supozas, ke ol ĉiuj en la mondo

—, kvankam tamen li ne agas demokratie post kiam la Reĝo Johano Karlo ebligis, ke la nuna reĝimo de Hispanio —oficiale demokratio, eĉ se neniel rilatas al tio— ekzistis. De tiam li kaj lia

filo nur subskribis tion, kion la registaro decidis, senrigarde al kiom sensenca la subskribota dokumento estas.

Dum la reĝado de Elizabet' 2^a estis 15 Ĉefministroj de Britio, ekde Vinston Ĉerĉil' ĝis Liz Truss, kies unu el siaj plej fruaj taskoj estis raporti al popolo, la Reĝino mortis. Tio ŝajnas pravigi monarĥistojn kiam ili diras, ke monarĥo donas kontinuecon al la laboro de la registaro de la lando. Kaj la britoj ja havis

kontinuecon, kompreneble, kaj ne nur kiam reĝo estas tiom longviva kiel Elizabet' 2^a, sed pro la ekzisto de la institucio mem, ĉar reĝoj estas filoj aŭ proksimaj parencoj de la antaŭa reĝo kaj de la sekvonta, kaj tio signifas, ke dum siaj tutaj vivoj ili pretiĝas por la tasko, kio ajn ĝi estos.

Malsimile, la tasko de Prezidento de Respubliko estas disvolvata de homo, kies virto estas, ke oni voĉdonis por li aŭ ŝi, kaj sekve oni havas tion, kion ni havis dum la du tielnomataj respublikoj de Hispanio. Monarĥio ekzistas en Hispanio de la 5^a jarcento de nia erao, tio estas, 1600 jaroj, dum respublikoj supervivis nur unu jaron kaj 10 monatojn —la unua— kaj 5 jarojn la dua. Kaj dum neniu reĝado hispana oni faris tion multe da sensencaĵoj ol dum tiuj ses jaroj kaj monatoj respublikanaj.

Tamen, ne akuzu min pri monarĥiismo. Mi ne vere estas por la reĝo aŭ kontraŭ la respubliko, sed por la regado de la popolo, kaj por nek tiu de reĝo aŭ de

politikistoj, **se ili ne regas nome de ni, la popolo.** Se politikistoj agas nur profite al si aŭ al siaj partioj politikaj, tiam ili estu for kaj vivu la reĝo, ĉar reĝado estas

nur la malpli bona rimedo. Ĉar estas ofendeme, ke gereĝoj kaj nobeluloj havas privilegiojn, kiujn la popolo ne ĝuas, sed estas eĉ pli ridindige, ke tiujn privilegiojn havas politikistoj, kiuj mensoge diras kaj kredigas homojn, ke ili agas favore al popolo, kiu fakte neniam elektis ilin kaj neniam fidis pri ili. Pro tio Prezidento tia, kia Pedro Sanĉes estas, regas la destinojn de Hispanio nun, *dialogante* kun malamikoj de Hispanio nur pro manpleno da voĉdonoj en Kongreso.

Ni esperu, ke niaj gereĝoj favoros la popolon hispanan tiom bone kiel Elizabet' 2^a favoris Brition.

Ekologiismo Ĉu mi savu nian planedon?

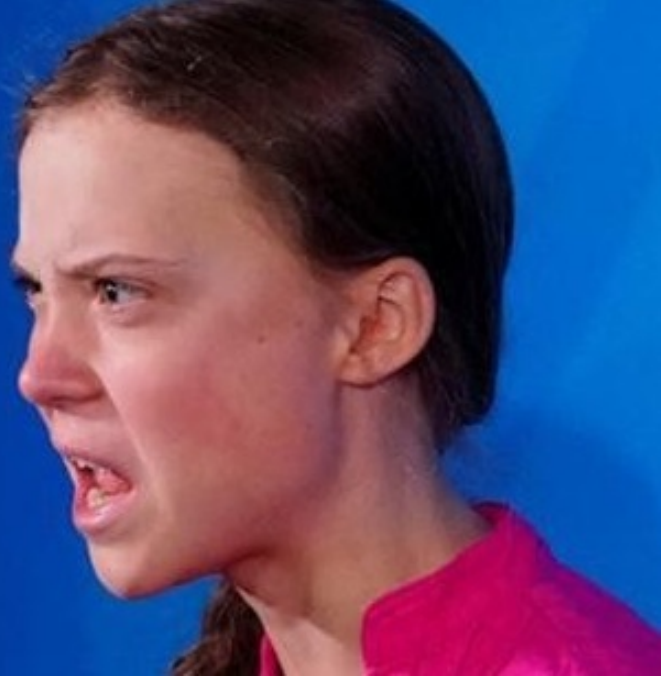
Savi la planedon ne estas nur sciencfikcio, sed sensencaĵo, kaj ne malgranda. Kiom da homoj profitis enpoŝen el la allogaĵo savi planedon, kiu ne bezonas savon?

En pasintaj tempoj la Tero estis kovrita per peza tavolo de glacio, kiu kaŝis ĝian tutan surfacon, krom mallarĝa strio laŭ la ekvatoro; en aliaj tempoj ĉie estis vulkanoj, tiel ke glaĉeroj kaj glacio estis io tute nekonataj. En tiuj tempoj ne ekzistis homoj, kaj se ekzistis bestoj, ili estus tre malsamaj ol tiuj, kiujn ni konas. Sed nia planedo daŭre turniĝis ĉirkaŭ la Suno, kaj nek falis en ĝin, nek forlasis sian orbiton por postkuro de aliaj sistemoj, kaj ĝi faris tion dum 4,7 miliardoj da jaroj sen ke ĝiaj loĝantoj iam ajn povis ŝanĝi tion, kaj ĉio ŝajnas indiki, ke ĝi daŭre faros tion por alia longa tempo, senaverte al tio, kion ajn ni faros. **Kion do signifas savi la planedon?** Ĉar la faktoj montras, ke tio estas kompatinda metaforo, nenio pli.

Prefere ni povus paroli pri savo de ni mem, certigante, ke la kondiĉoj, kiuj garantias la supervivon de la homo sur la Tero, ne malpliboniĝos tiom, ke ni mor-

tos pro veneniĝo aŭ sufokado pro manko de oksigeno aŭ troado de karbona monoksido,

Ekologiistoj kiel Greta Tunberg koleras

kiu —malsame de karbona dioksido, CO₂— ja estas venena, ĉar ĝi kombiniĝas ĉe molekula nivelo kun hemoglobino kaj malhelpas oksigenon atingi la ĉelojn, kaŭzante la morton de la organismo per sufokado. Tial mi proponas, ke ni ĉesigu hipokritecon kaj cinikecon kaj parolu pri **Savi nin EL la planedo** anstataŭ **Savi LA planedon**, ĉar ĝi ne bezonas, ke iu savu ĝin de io, eĉ ne nin mem. Estas ni, la homoj, kiuj bezonas defendi nin de la planedo, kiel ni ĉiam faris, aŭ adaptiĝi al ties ŝanĝigantaj cirkonstancoj. Ĉar la planedo evoluas kun aŭ sen ni, nebezonante nian permeson. Ni adaptiĝas al ĝi de almenaŭ

miliono da jaroj, kaj kiam ni ĉesos fari tion, ni malaperos kiel specio, kaj post kelkaj milionoj da jaroj aperos alia por anstataŭi nin. Jen leĝo de vivo. Kaŭzas histerion al kelkaj scii tion, ke ĉiuminute flugas dek du mil aviadiloj laŭ la mondo, kaj pluraj milionoj, eble centoj, da aŭtoj iras ien en ĉiu momento de la tago, sed ili devus scii ke ununura vulkano —kiel tiu sur la Palma, Kanariaj Insuloj, kiu ne estis unu el la plej virulentaj aŭ longdaŭraj— verŝis pli da venenaj rubaĵoj en unu semajno

ol aviadiloj kaj aŭtoj en jaroj. Kaj jes, la Tero foje havis atmosferon plene venenitan per toksaj gasoj, sed nenio okazis al la Tero. Ni bezonas la Teron, sed tio ne funkcias inverse. La Tero sen ni daŭre estus la sama, turniĝante senĉese, kaj eble atendante novajn luantojn, kvankam ĝi tute ne bezonas ilin

Sed intertempe oni ne ĝenu min per klaĉado pri sunpaneloj, elektraj aŭtoj kaj similaj fraŭdoj, kiuj kaŝas la meminteresojn de ĉiamaj profituloj.

Ĉu homaro? Kio estas tio?

Politiko

Kelkaj pensoj pri la Registaro

Ke PSOE ruinigas Hispanion ĉiŝfoje kiam ĝi prenas la registaron, ne estas opinio: tion diras la historio. Ĝi kaŭzis la Civitan Militon, sed kun sia nematura aŭ malica sindromo de *Ne mi kulpas*, ĝi kulpigis la militistaron. Poste ĝi preskaŭ eksplodigis Socialasekuron en la 80-aj jaroj. Ĝi favoras nekvalifikan amasenmigradon el Afriko ĉar tiuj enmigrintoj ne estas kristanoj, en sia vana kaj fratmortiga provo kontraŭklerigi la landon kun la plej grandaj kristanaj radikoj en Eŭropo kaj eble en la mondo. Ili malversacias la financojn konfiditajn al ili de la hispanoj per siaj impostoj, por

pagi politike korektajn sensencaĵojn kaj stultaĵojn, pro kiuj ni neniam voĉdonis, kaj farinte amason da obskuraj kontraktoj, nun ili voĉigas per siaj kaptitaj amaskomunikiloj, ke *eble* en Madrido oni faris same, kvankam en multe pli malgranda skalo. Kaj de tie ili eltiras, ke la PP estas finita.

Oni ne devas esti tre saĝa por vidi kiu profitas el tiu tumulto kaŭzita de la ribelo de Isabel Díaz Ayuso. Ke Pablo Casado ne utilas kiel gvidanto, ne forlavas la kulpon aŭ nekompetentecon de Pedro Sánchez. Kio okazos al ni, kompatindaj malsaĝuloj, kiuj

bezonas paŝtiston por gvidi nin?

Ĉar ne kulpas tiuj netaŭgaj aŭ kanajlaj politikistoj, aŭ senhontuloj, kiuj prifajfas al nia bonfarto. Kulpas la hispanoj, kiuj ne volas alpreni niajn politikajn rajtojn, nek niajn devojn kun la hispana socio. La problemo ne estas, ke gangsteroj regas, aŭ ke pajacoj decidas. La problemo estas tio, ke ni permesas ilin. Tiel ni ne devas pensi, labori por aliaj, kaj ni povos daŭre plendi en la drinkejo pri la registaro anstataŭ batali por kultura hegemonio anstataŭ lasi nin surmeti la kolumnon de la falsa kaj turmenta ideologio de la partio en la povo.

Ĉar, gesinjoroj, fakte ne estas kulpo ĉu de Kasado, ĉu de Raĥoj, ĉu de Sánchez, ĉu eĉ de Zapatero. La kulpo estas de la hispana socio entute pro tio, ke ĝi englutis la mensogon de 1978. Ne estas malbone havi skribitan konstitucion, kvankam la angloj

ne havas tian kaj ili fartas pli bone ol ni, ne. Malĝuste estas, ke la 78^{an} Konstitucion oni faris tion kaŝe al ni, kaj ke per ĝi la politikistoj ŝirmis siajn misfaraĵojn. La Reĝo estas neatakebla, kaj la politikistoj estas same duone. Tial ili ĝuas privilegiojn koste de la submileŭristoj.

La PP solvis la ekonomiajn problemojn de Hispanio ĉiufoje kiam ĝi ekpotenciĝis. La PSOE estas sperta pri vendado de fumo. Sed sukcesi atingi la finon de la monato en Hispanio neniam estis prioritato por tiu partio, laŭ la disponebla gazetejo. Anstataŭ solvi la energiproblemon, la elektrofakturo plialtiĝas. Hispanio malriĉiĝas kaj la nuran aferon, kiun la registaro donas al ni, estas senutila *progreso*, kiu ne nutras nin. Tial mi demandas vin, leganto, por kio utilas voĉdoni por PSOE aŭ PODEMOS?

REGISTAJ FRAŬDOJ

Elektra aŭto kaj **sunaj** paneloj: Mi jam diris, ke tia propagando estas mensogo: unue oni subvencias ĝin per ĉies mono, kaj poste, kiam la subvencia periodo elĉerpiĝas, oni prirabas niajn poŝojn. La afero pri la elektra aŭto estis konata antaŭ ili programis, ĉar ili estis tiel stultaj por levi la lumprezon al neantaŭviditaj niveloj eĉ de sinjoro Burns, sugestante, ke ŝarĝi la elektran aŭtomobilan baterion estonte estos pli multekosta ol plenigi la benzinujon. Sunpaneloj, kiel elektraj aŭtaj baterioj, malfacilas — se ne maleble —

recikliĝi, kaj ili ankaŭ estas multekostaj kaj havas limigitan vivon. Alivorte, tiuj, kiuj vivas de ekologiismo, estas la plej kontraŭekologiaj en la historio de la homaro. Kiam ili ekscios, ke ĉi tiu planedo ĉiam sciis protekti sin? Eĉ de la homa specio, kiu kompare ankoraŭ estas ĝena viruso por ĉi tiu spaca korpo, al kiu ŝultrolevo sufiĉas por forigi kelkajn milojn da ekzempleroj per tertremoj, cunamoj, vulkanoj kaj similaj. Ni vivas en interglacia periodo, sed ĉar la viktimoj de la LOGSE jam atingis la Tribunalojn kaj la Registaron, ili eĉ ne scias pri tio.

Recenzo

Libro pri libroj

Mi nun legas strangan libron, kies temo estas ekzakte tio, libroj.

Ĝi estas verkita de usona Roberto Darnton, kiu laboris longe por diversaj bibliotekoj, kaj poste por Google, kaj la Publika Biblioteko de Novjorko. Per ĝi li pristudas interesajn aspektojn de libroj kaj ties historion, de la estonto, estanto kaj estinto.

Jen la indekso:

I ESTONTO:

- 1 Guglo kaj estonto de libroj.
- 2 Panoramo de informado.
- 3 Estonto de bibliotekoj.
- 4 Objektoj perditaj en ciberspaco.

II ESTANTO:

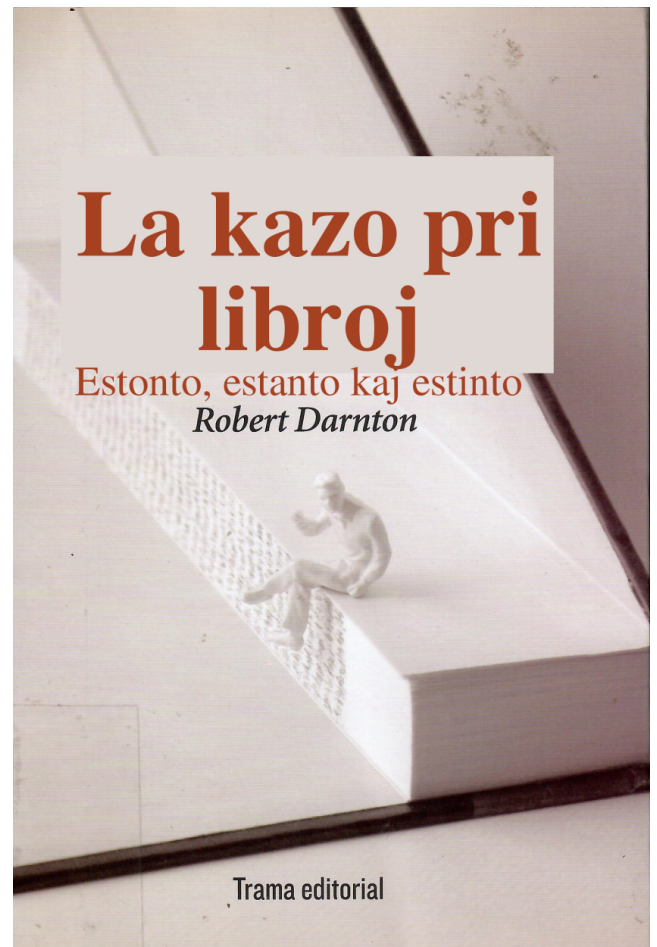
- 5 Libro elektronika kaj tradicia.
- 6 Gutenbergo-e.
- 7 Libera aliro.

III ESTINTO:

- 8 Himno al papero.
- 9 Graveco de bibliografio.
- 10 Misteroj de legado.
- 11 Kia estas la historio de libroj?

Pere de 204 paĝoj li pridis-kutas la aferon pri libroj en la nuna societo, rivelante interesajn detalojn, kiel tiu pri kopirajto, kiu aperis unuafoje en la mondo en Britio, je 1710,

per leĝo konata kiel *La Leĝo de*

Anin', ĉar tiu estis la nomo de la Reĝino tiutempa en Britio. Laŭ tiu leĝo, ĉiu aŭtoro posedas sian verkon dum 14 jaroj, kaj poste oni povas plilongigi tiun rajton plian 14-jarperiodon. Sed je 1989 en Usono oni plilongigis ĝin **ĝis 79 jaroj post la morto** de la aŭtoro. Tio estas akceptata en la cetera mondo.

La teksto emfazas la ideon pri **Respubliko de Ideoj**, kiu ne havas landlimojn, doganon aŭ policon, sen ia ajn diferenco krom talenton kaj sintenon. Tiu

estis la celo kreante bibliotekon, kiu ne estas ekzakte libraro, sed punkto por akiri saĝeco. Laŭ la aŭtoro ne estas same konitaĵo kaj saĝeco, kaj kiel ekzemplo li montras, ke ĵurnaloj ĉiam mensogis ĉar sia celo estas disvendi ekzemplerojn, kaj ne diskonigi realon. Kiel ekzemplo pri tio li rivelas, ke Georgon Vaŝingtonon oni mortigis kvarfoje laŭ britaj ĵurnaloj dum la sendependeca milito de Usono je la 18^a jarcento. Ili troigas aferojn, kaj filtris eventojn al tiu celo, disvendi pli da ekzempleroj de sia ĵurnalo.

Li defendas, ke kono devas esti libera kaj senpaga por ĉiuj, kiuj volos ĝin. Ankaŭ li diras, ke la surpapera libro neniam malaperos, eĉ se ĝi estos multekosta, dum la elektronika libro estos pli kaj pli disvastigita kaj senpaga, kiel solvo por tiuj, kiuj ne povos pagi la aliajn materiajn tenilojn, kiel paperon, kiel kodekson, papiron aŭ pergamennon, eĉ se nur elektronika formato permesas la *plurtavola aliro* al kono. Tio signifas, ke oni povas legi supraĵan artikolon pri io, kaj se oni deziras koni pli pri koncerna parto, oni povas depreni la ligan provizatan en la teksto, kaj iri al plua paĝo, kie oni povas lerni pli pri la afero. Oni povas vidi tion, ekzemple, en Vikipedio, kie oni povas legi tekston, kiu referencas al temoj, kiuj prezentas ligojn al aliaj pa-

ĝoj, per kiuj oni klarigas aliajn aferojn. Laŭ ĉi tiu libro Google intencas ciferigi almenaŭ 5 milionojn da libroj en diversaj lingvoj, sed tio ja certigas, ke ne ĉiujn librojn oni havigos al ni senpage aŭ per malmulte da mono. Kompreneble, tio estas granda laboro, kaj havas kostojn, sed la problemo estas, ke multe da tiuj libroj ne havas kopirajtojn, kaj aliflanke, oni kalkulas, ke en la mondo oni jam publikigis pli ol 525 milionoj da libroj, do ne ĉiujn librojn oni povos atingi per ciferigitaj bibliotekoj. Dekomence Google uzis la materialon de kvin gravaj bibliotekoj de Usono, kaj konstatis, **ke pli ol 60% de tiuj libroj estis en nur unu** el la bibliotekoj! Tio signifas, ke plejparto da libroj dise en la mondo kaŝas sin nur en ununura loko, kaj estas domaĝe ke oni perdos ties saĝecon aŭ ateston.

Alia pruvo pri tio, ke papero neniam malaperos kiel librote-nilo estas la fakto, ke mikrofilmo daŭras malpli ol papero mem: dum librojn printitajn je 1800 ankoraŭ oni povas legi, tiuj mikrofilmitaj antaŭ 50 jaroj jam havas sufiĉe da problemoj kaj eraroj, kiuj fojfoje malebligas legadon.

Ne kuraĝis sinmontri

Ili ne montris siajn vizaĝojn. Mi venas el la Stacidomo de l' Karmen', de Mursjo, kie mi estis irinta por akcepti la du plej altajn aŭtoritatojn de Hispanio, la Reĝon kaj la Prezidanton de la Registaro. Sed ili ne montris siajn vizaĝojn. Ili ne alproksimiĝis al ni, la popolo. Ĉu ili tiom timas nin?

Tio, kion mi trovis, estis grandega nombro da naciaj policianoj, kiuj malhelpis min alproksimiĝi al la Stacidomo. *Nur se vi vojaĝos per trajno*, ili diris. *Ĉi tio estas sekureca kontrolo*. Sed neniu estis traserĉita. Ne estis policaj hundoj flarantaj nin por vidi ĉu ni havas drogojn ĉu armilojn, ĉu ni estas ebriaj. **Ne: la danĝero estis ni, la popolo**, por niaj supozataj reprezentantoj. Ĉu eble ĉar ili ne vere reprezentas nin?

Ni analizu: la Reĝo estas la Ŝtatestro pro sia naskiĝo, ne ĉar la popolo elektis lin. Ni ankaŭ ne elektis la Prezidanton de la Re-

gistaro por esti en listo de lia partio —des pli por estri ĝin—, kaj tio, ke la popolo voĉdonis por li ne signifas, ke ni elektis lin. Tial, li ankaŭ ne reprezentas nin, ĉar ni neniam komisiis lin fari tion. Jes, PSOE-filioj certe voĉdonis por li, kun lia nomo kaj familinomo. Sed la membroj de PSOE ne estas la popolo. Ili estas nur parto de la popolo, sed tiel malraj ke ĝi estas sensignifa por celoj de reprezentanteco. Fakte, nek vi, kiuj legas min, nek mi iam elektis iun ajn deputiton. Oni prezentas al ni liston pri kiu ni voĉdonas aŭ ne. Ni voĉdonas por listo, kiun ni ŝatas pli ol tiujn, por kiuj ni ne voĉdonas, sed laŭ la inicialoj de la politika

partio, kiu ilin prezentas, eĉ ni konas neniun el la membroj de la listo, en preskaŭ ĉiuj kazoj. Evidente estas homoj kiuj ja konas ilin, kiel ties gepatroj, parencoj, amikoj, ktp. Sed tio estas alia eĉ pli malgranda minoritato ol la aliĝintoj al ĉiuj hispanaj partioj kune, rilate al la tuta nombro de hispanoj.

Jes, eble ili embarasis eliri por saluti nin, aŭ rakonti al ni siajn aferojn, ĉar ili sentas, ke ili uzurpas la reprezentadon de la popolo en hispanaj institucioj. Sed eĉ tiel, ili devintus eliri por montri siajn vizaĝojn, ĉar estas ni —kaj ne iliaj partioj aŭ iliaj ideologioj— kiuj pagas iliajn salajrojn. Ni ankaŭ ne estas ĉiuj homoj, sed ni estas parto de la homoj. La parto de la popolo, kiu iris saluti ilin, kaj kies rajto okupi publikan spacon estis forrabita de la supozataj publikaj servistoj, policianoj, kiuj ankaŭ forprenis de ni la rajton iri al ili por demandi pri tio, kion ili faras kun niaj impostoj kaj kun nia nomo, ene kaj ekstere de Hispanio. Oni diras, ke la Tri Saĝuloj estas la patroj, sed hodiaŭ la Reĝo de Hispanujo ne estis nia patro. Aliaj diras, ke la Tri Saĝuloj ne ekzistas, kaj hodiaŭ la Reĝo de Hispanio ankaŭ ne ekzistis por ni.

Estas kurioze, estis homoj, kiuj ĉagrenis pri la Prezidanto de la Registaro, kaj mi ne malpurigos miajn manojn aŭ viajn okulojn reproduktante la aferojn, kiujn kelkaj diris pri li, sed ne estas facile kompreni, ke ili samtempe tiel bone parolis pri tiu Reĝo, kiu ne alproksimiĝas al siaj reĝatoj, kiu konsentas pri uzado de publika forto por malhelpi la homojn alproksimiĝi al li. Kion li devas timi de la homoj? La saman demandon, kompreneble, ni povus fari al la Prezidanto de la Registaro: **Sinjoro Sánchez: kion vi timas de la hispana popolo?** Ĉu ties demandoj? Ĉu ties insultoj? Aŭ ĉu vi opinias, ke vi havas nenion respondi al ni? Ĉu vi ne respondecas antaŭ ni? Ĉu temas pri tio, ke vi respondecos nur antaŭ Dio kaj Historio, kiel diris pri si la generalo Francisco Franko? Nek la Reĝo nek vi donis al ni la ŝancon diri al vi, kiom ni amas vin, ĉar la publikaj fortoj malhelpis nin fari tion. *Pro sekurecaj kialoj.* Kvazaŭ ni estus teroristoj... Ni volis nur saluti la reĝon de Hispanio, kaj la Prezidanton de la Registaro de Hispanio, sed ili ne permesis al ni. Kaj tio tre malĝojigis min.

Plej malĝoja estas, ke hispanoj toleras tian fian mistraktadon.

Kaŭzoj de diktatoreco en Hispanio

Diktatoreco konsistas el tio, ke la leĝo kaj ties ekzekuto eliras el la volo de ununura persono, kiu diktas la normojn kaj leĝojn de deviga plenumo. Ĝi estas la malo de demokratio, la regado de la popolo. Kiel la

estas preskaŭ tia, kia ĝi estas en la Hispana Konstitucio, la Leĝo super Leĝoj, kiu estis farita kaŝe al la popolo kaj kiu poste estis aprobita de plimulto danke al institucia devigo *ĉar se ne, ni daŭrigos kun tiu de Franko*.

popolo regas en demokratio estas io, kion ni jam pritraktis en ĉi tiuj paĝoj, sed ni ripetos ĝin poste en ĉi tiu artikolo, por ke ĝi ne estu forgesata.

En Hispanio, la leĝo kaj ties ekzekuto dependas de unu sola persono: la Prezidanto de la Registaro. Tio ne estas io, kiun la prezidanto Sánchez inventis, prefere li jam trovis ĝin kiam li ekoficiĝis: same kiel Rajoy, Zapatero, Aznar, González, Calvo Sotelo kaj eĉ Adolfo Suárez. Ĉar ĝi

Tiu de Franko diris, ke juĝistoj ne estas elektataj de la popolo, sed ili akiras sian oficon per opozicio. Kaj kiu organizas la opoziciojn? La ŝtato. Kaj kiu havas la tutan povon en la Ŝtato? La prezidanto de la Registaro. Tial, li havas en siaj manoj la rimedojn kaj mekanismojn por eksigi ajnan juĝiston, kvankam vi sentas vin malbone, ĉar mi tiel diras al li.

La Hispana Konstitucio diras, ke la Kongreso de la Deputitoj elektas la Prezidanton de la Registaro per plimulta voĉdono

(artikolo 99), kaj tiam la Reĝo estas devigata nomumi lin por tiu oficejo por maksimume 4 jaroj. Tio signifas, ke **la Plenuma Povo ne estas sendependa de la Leĝdona povo**, nek inverse, ĉar la Deputitoj ne libere voĉdonas por tiu, kiun ili opinias plej bona por la Prezidanteco de la Registaro, kiel specifita en artikolo 67-2, sed prefere malobservante ĝi, kiun ilia partiestro ordonas al ili voĉdoni. Tiu Partiestro estas la kandidato por la Prezidanteco, kompreneble. La Prezidanto ne nepre devas esti deputito, kaj se tio estus vera demokratio, **LI NE POVUS ESTI DEPUTITO** pro ĝia demokratia esenco.

Ni vidas, do, ke la Juĝistaro ne estas sendependa de la Ekzekutivo laŭ difino, nek ĉi-lastata de la Leĝdona, laŭ konstitucia difino. Tial en Hispanio ne ekzistas demokratio, ĉar laŭ la artikolo 16^a de la **Universala Deklaracio de la Homaj Rajtoj kaj de la Civitano** de 1789, tiuj tri potencoj devas esti sendependaj unu de la alia, por ke ĉiu el ili povu kontroli la aliajn du, konforme al la leĝoj validaj.

Sed ankoraŭ estas pli: en Hispanio estas superflua Tribunalo, la Konstitucia Tribunalo, kiu fakte servas por ŝirmi la Registaron, kiel antaŭe faris la TOP, la Tribunalo pri Publika Ordo, por

laŭleĝe protekti la Frankan Diktatorecon. Krome, ne nur la juĝistoj de koncerna kortumo, sed ankaŭ tiuj de la Supera Kortumo, estas elektitaj de la Kongreso de la Deputitoj laŭ sia kvoto de partioj, sed ne nur inter la juĝistoj, sed ankaŭ inter aliaj juristoj kiuj ne estas juĝistoj. .., nome profesoroj pir Juro aŭ prestiĝaj advokatoj.

Pri la Deputitoj de la Kongreso, ne nur ili ne estas elektitaj de la popolo, sed ili estas elektitaj de la Estro de ĉiu politika partio laŭ nekonstanta skalo, kiu ne difinas ajnan leĝon. Ĝi nur diras, ke ĉiu partio devas esti demokratia en sia interna funkcio. Sed tio estas tro dubesenca kaj resumas al tio, ke en internaj elektoj venkas tiu kun la plej multaj voĉoj. En aliaj landoj, kiel Usono, ĉiu civitano povas voĉdoni por la kandidato, kiu povas prezentiĝi en la elektoj, sed ĉi tie voĉdonas nur partianoj, en la falsa kredo, ke ĝi estas la partio kaj ne la Ŝtato —por kiu ni ĉiuj pagas— kiuj tiam subtenas la balotkampanjon. Post kiam vi atingis la Kongreson ĉar la Estro de la partio metis vin en la liston, malobee al la artikolo 67 de C78, vi devas voĉdoni por tio, kion via Estro diras al vi, ĉar vi vere reprezentas lin, anastataŭ nin. Se vi ne obeas, vi estas perfidulo al la partio, kvankam la perfidulo estas efektive la partiestro pro nesukcese honori ties ideologion

aŭ balotprogramon. Ĉar tiu, kiu havas la potencon en siaj manoj, faras tion, kion ĝi volas, ne tion, kion ĝi devus. Tial korupto estas la motoro de ĉi tiu afero, kiun ni havas en Hispanio, kiun tiom da homoj nomas Demokratio. Sed mi ne kredas je la Hispana Demokratio, ĉar ĝi neniam ekzistis, nek iam ekzistos, konsiderante la kadron, en kiu ĝi estis starigita en 1978, kaj kies demokratigaj normoj estas eksplicite ignorataj, kvankam ili estas malmultaj kaj nesufiĉaj (artikolo 67 kaj kelkaj aliaj pli, kiel tiu, kiu rilatas al Akademia Libreco, artikolo 20-1c, fitretita de ĉiuj tiel nomataj edukaj leĝoj).

Kelkaj naivuloj opinias, ke tio povus esti ŝanĝata de interne de nia politika sistemo. Sed kiu organizas la popularajn referendumojn aŭ apogojn en Hispanio? Laŭ peto de la Registaro elektita de la Kongreso de Deputitoj elektita de la politikaj partioj, la Reĝo kaj nur la Reĝo estas la ununura homo kun la kapablo kunvoki ilin. Alivorte, ne-demokratoj estas tiuj, kiuj devas batali por por ke ekzistu demokratio kaj ke ili elĉerpigu taksojn kaj aliajn bonifikojn... Ĉu vi komprenas ĝin ĝuste?

En elmonro de imago, ni pensu pri kia demokratio estus, se ĝi ekzistus en Hispanio:

1. **En ĉiu elektodistrikto** (supoze ke estas 4 en Murcio: Norda, Sudo, Oriento kaj Okcidento) estas elektata deputito en Parlamento. Deputito ni

komprenas, ke ĝi estas homo, kiu agas nome de tiu, kiu elektas lin, tio estas, la civitanaro, kiu loĝas en la koncerna elektodistrikto, ne nome de iu ajn politika partio. La deputito estas elektita el inter ĉiuj, kiuj sin prezentas, ĉu ili estas aniĝintaj al politika partio ĉu ne. Ĉiuj kandidatoj povas prezenti sian programon en egalaj kondiĉoj.

2. En la tuta Hispanio, ĉiuj civitanoj libere **voĉdonas por la Prezidanto**, kiel okazas en Francio, kaj la Kongreso de la Deputitoj estu tute senrilata al koncerna elekto.
3. En ĉiu **elektodistrikto** oni **voĉdonas pri distriktjuĝistoj**. Tiuj distriktoj plimultenombros ol tiuj por politikaj balotadoj. Opozicioj por juĝa profesio estas eliminitaj. Ne gravas, ke plimalpli da leĝoj estas konataj, sed ke justeco estas farita. Se la balotantaro vidas, ke la sentencoj ne estas justaj, ili povas nuligi tiun ĉi elekton per alia antaŭ la fino de sia mandato. La leĝajn precedencojn donas la koincidaj frazoj, ĉar la juĝistoj donas justecon en la nomo de la popolo, ĉar ili ne plu estas oficistoj, kiuj obeas la registaron, sed anstataŭe regas laŭ tio, kion ili opinias justa.
4. La juĝistoj elektas inter si la membrojn de la organoj kiuj kontrolas la purecon de la justeco kiu estas farita, por ke tiuj organoj, kiel la **Supera Kortumo de la Juĝistaro**, povu apartiĝi de siaj funkcioj, aŭ sankcii la juĝiston kiu ne estas justa.
5. Juĝistoj povas procesi ajnan civitanon, ĉar **ĉiuj taksoj estas eliminitaj**, inkluzive de tiu de la Ŝtatestro, ĉu Reĝo ĉu ne.
6. La Prezidanto de la Registaro kaj la Ŝtatestro **ne povas fari leĝojn** ĉiukaze, krom tiujn, kiujn oni urĝe

bezonas pro eksterordinaraj kialoj. Tiu ĉi regulo ja aperas en la Konstitucio de 1978, sed la Prezidanto de la Registaro neniam estis punita kiam li faris leĝojn sen la ekzisto de tiu ĉi urĝo. Tial, en demokratio, neniu ministro povas senpune proklami leĝojn, ĉar la nura afero, kiun li povas fari, estas devigi la plenumdajn leĝojn, ne krei ilin. Tio estas la funkcio de la Kongreso de la Deputitoj.

Resume, **en Hispanio justeco ne estas farata pro la leĝo**. Ne ekzistas demokratio ĉar la tri potencoj ne sendependiĝas, kaj ne ekzistas politika respondeco aŭ reprezentado ĉar la popolo elektas nenion. Estas sufiĉa libereco por ke mi diru tion al vi sen esti enkarcerigata, kaj pro tiu sama individua libereco vi povas nenion fari pri tio. Tial **en Hispanio ne ekzistas demokratio, kaj neniam estos ĉar ni ne meritas ĝin**. Ni povas diri, savante la distancojn, ke en Hispanujo la kvardek ŝtelistoj ridas pri Ali Baba. En aliaj landoj, kiel Venezuelo aŭ Kubo, la kapitano de la ŝtelistoj mortigas aŭ malliberigas Ali Baban, kaj eĉ tiujn de la ŝtelistoj, kiuj ne plu amas lin. En Hispanio ili kontentiĝas malkvalifiki ilin kaj ridi pri ili. Kaj tial oni supozas, ke ĝi estas demokratio, kvazaŭ individua libereco estus sama kiel demokratio. Sed por ke ĉi tio ekzistus, devas ekzisti kolektiva politika libereco por senpovigi politikistojn, kiuj ne agas en la intereso de la popolo, kio estas

ni ĉiuj, hispanaj civitanoj de ĉiaspeca politika kaj kultura deveno. **Se ni povus fari tion, se ni havus kolektivan politikan liberecon**, neniu el tiuj, kiuj konsistigas la dekmiloj da politikistoj kaj asociantoj, kiujn ni subtenas kun la trouzaj impostoj, per kiuj la Ŝtato nin punas, estus en sia posteno. Kaj ili scias ĝin. Tial ili neniam harakiros, farante la leĝojn necesajn por demokratiigi ĉi tiun politikan sistemon.

Kaj tio lasas al ni du eblajn solvojn: tiu de 1789 en Francio, la Revolucio, aŭ alia multe pli efika ĉar ĝi estas sensanga kaj tute ne riproĉinda: **amasa sindeteno**. Kiam la Prezidanto de Hispanio kaj la Kongreso de la Deputitoj venos en potencon kun nur la voĉoj de la aliĝintoj al ties politikaj partioj, ili ne plu havos legitimecon, kiom ajn laŭleĝaj ili estu; ĉar la unua striko aŭ manifestacio, kiu superas la nombron de iliaj voĉdonantoj, renversos ilin kaj devigos la elektojn al la Konstitucia Parlamento, kion oni devintus fari je 1978.

Kaj dume ni daŭre suferos pro korupto kiel sistemo, ĉar ekzistas homoj tiom senrespondecaj, ke ili daŭre voĉdonos por tiuj, kiujn ili ne konas, aŭ ja konas sed favoras ilin pri nedireblaj aferoj. Ĉar la Diktatoro estas bona al siaj apogantoj.

Sanigaj krimoj

Mia alia duono

Vivo prezentas neatenditajn ŝanĝojn: la superbazaro, kiu periode vokis min, ne plu vokis min. Mi iris viziti la posedanton, sed li ne estis tie, kaj en la loko, kie ĝi estis, restis butikoj kun la rulpersieno malsupren kaj malgranda ŝildo “Por vendi aŭ lui” kun telefono. Mia maljuna partnero Eusebio diris al mi, ke la posedanto deklaris bankroton kaj malaperis kun la mono. Tamen mi estis bonŝanca en mia malfeliĉo, neatendita sorto: kiam mi iris al *El Antro* (tio estas, **La Aĉejo**), kie mi renkontis Sendinon, mi vidis, ke la posedanto estas ĉe la drinkejo, kio estis nekutima.

—Miĥaelo! Kie estas Helenin'?

—Ŝi malaperis. Ŝi telefonis por diri, ke ŝi ne plu volas labori en kaverno de pervesuloj, kaj ke ŝi trovis ion pli bona.

—Ve, kia knabino! Kaj kie ŝi laboras nun?

—Mi pensas, ke la nomo de la kafejo, kiu dungis ŝin, estas *Akvolilio*.

Akvolilio, mi pensis, estas trans la urbo, sed por knabino, kiu tiel pensas, mi transiros kion ajn necesos.

—Nu, Miĥaelo, mi nun estas sendunga. Se vi volas, vi povas dungu min ĝis vi trovos iun pli

bonan.

—Ĉu pli bonan? Se vi volas, la laboro estas via. Vi estas fidinda, unu el ni, kaj vi ne forlasos pro perversa —li diris al mi kun larĝa rideto.

Ankaŭ mi ridetis. Mi ne multe atentis la kondiĉojn, ĉar pro tio, kion mi daŭros tie, mi dubis ĉu mi eĉ ricevos la unuan salajron. Meti trinkaĵojn ne estas mia metio, sed tie estis la centro de korupto en mia urbo, se ne en la tuta lando. Se tie..., ve, kia ideo!

Ekde kiam mi komencis mian deĵoradon ĉe tiu klubo, miaj knabinoj ĉesis iri, ĉar mi ne volis devi diskuti kun iu ajn el tiuj kretenoj, kiuj unue elĵetis la manon kaj poste demandis. Mi eble uzos ilin kiel hokojn en la estonteco, sed la ideo, kiun mi elpensis, estis eĉ pli bona.

Dume mi ĉiutage iris al La Aĉejo, pagita pro tio, kaj tio permesis al mi pligrandigi mian datumbazon pri perversuloj, kiu estis jam kvaroble pli granda ol tiu de Silvja. Kaj kiam mi estis certa, ke ne ekzistas pli, mi pensis, ke estas tempo por la dua fazo de mia plano.

Dume mi amikiĝis kun Helenino:

—Saluton Helenin'!

- Via vizaĝo sonas konata... de kio?"
- De *La Aĉejo*. Vi servis al mi multajn trinkaĵojn tie.
- Uh-hu —ŝi sulkigis sian frunton. —Vi estas unu el tiuj perversuloj.
- Ne ekzakte —mi diris al ŝi. Mi sciis en tiu momento, ke ŝi parolas la saman lingvaĵon kiel mi, kaj tial mi decidis esti honesta kun ŝi.
- Kial do vi iris tien?
- Mi volis savi mian perditan amon. Kiel Orfeo, mi eniris Inferon por savi mian Eŭridikon.
- Uh... mi ne scias. Kaj ĉu vi sukcesis?
- Ne. Hieraŭ mi estis seniluziigita. Ŝi estas tre komforta tie, en Infero.
- Nu, mi laboras. Ĉu vi trinkos?
- Jes kompreneble. Alportu al mi kafon, bonvolu.
- Mi trinkis mian kafon malrapide, legante mian vesperan gazeton de kovrilo al kovrilo.
- Kiam mi decidis foriri, mi demandis al ŝi:
- Je kioma horo vi finos?
- Post duonhoro.
- Plaĉus al mi paroli kun vi pri grava afero. Ĉu mi atendos vin?
- Ŝi rigardis min, sindemandante:
- Nu, se vi volas. Mi havas nenion por fari poste. Mi pensis iri hejmen.
- Duonhoron kaj plian kafon poste ni ambaŭ iris al ŝia domo. Preterpasante la parkon, kie mi konis Brendinon, mi proponis, ke ni sidu sur benko por babili.
- Vi do ankaŭ opinias, ke *La Aĉejo* estas la renkontpunkto por la perversuloj de la urbo.
- Vi pravas. Kial ankaŭ?
- Tio estas mia opinio.
- Mi ne scias kien la mondo iras...
- Ili ne havas rajton je vivo.
- Ĉu vi seriozas?
- Kompreneble. Ĉu vi ne konsentas?
- Kompreneble mi konsentas. Naŭze, homoj, kiuj ĝuas servi. Homoj, kiuj ĝuas kaŭzi doloron...
- Nu, kondiĉe ke la afero restos inter ili...
- Sed ili faras adeptojn ĉiutage. Tio ne povas esti permesata.
- Kaj kion ni povas fari pri tio?
- Nu, mi ne scias, ion.
- Ĉu vi iam pensis mortigi iun el ili?
- Nu...—, ŝi dubis, —kiam oni

- mortigis tiun mastrinon Silvinon, mi ĝojis. Fakte mi enviis Tomás, kvankam li ankaŭ estas perversulo.
- Ne murdis Tomaso.
- Ĉu ne?
- Ne.
- Nu... —ŝi denove hezitis — artisto faris tion: li mortigis mastrinon kaj Erikinon, ŝian subulinon, kaj li kulpigis alian perversulon, Tomason. Grandioze.
- Oni povas denove fari pli da fojoj.
- Ĉu..., ĉu vi faris ĝin?
- Mi ridetis. Mi certe devas informi al si. Tial mi ĵus diris:
- Se vi volas, vi povas fari ĝin.
- Kiel?
- Estante sur scenejo kie vi neniam antaŭe estis kaj agante decide.
- Do ĉu estis vi? Ĉu vi faris ĝin? — ŝi demandis min kun la okuloj plenaj de miro.
- Vidu, Helenin', mi ne volas paroli pri la pasinteco. Ni parolu pri la estonteco. —Kaj poste, martelante ĉiun vorton, mi daŭrigis: —Pri **nia** estonteco.
- He, kompreneble, kion ajn vi diros... Kiel vi diris al mi, ke via nomo estas?
- Marko.
- Bone, Marko. Ĉu ni havas estontecon kune?
- Se vi volas atingi la finajn sekvojn, jes.
- Kaj kion mi devas fari?

Daŭrigota...

Defendo de Hispaneco

Ramiro de Maeztu

La ideoj de la jarcento 18^a

Nun la spirito de Hispaneco estas duone dissolvita, sed subtenanta. Ĝi manifestiĝas de tempo al tempo kiel sento de solidareco kaj eĉ de komunumo, sed mankas al ĝi la organoj, per kiuj sin esprimi en agoj. Aliflanke, estas signoj de intensiĝo. Ĝi komencas kritiki la kritikon, kiu estis farita kontraŭ li kaj pli bone kulturi la Historion. Historio estas vokita transformi niajn spiritajn pejzaĝojn kaj neniam mankis bonaj kultivistoj en niaj landoj. Kion ni ne havis, krom la unika kaj necerta kazo de Oliverja Martins', estis viroj, kies ideoj sciis prilumi la faktojn kaj doni al ili siajn valoron kaj signifon. Ĝis nun, ekzemple, oni ne sciis, malgraŭ la miloj da libroj, kiuj estis verkitaj pri ĝi, kiel la usonaj landoj disiĝis. El la hispana vidpunkto ĝi ŝajnis katastrofo same neklarigebla kiel la geologiaj. Sed la tendenco klarigi transformojn per konstantaj kaŭzoj, ĉiam aktualaj, eniris la geologion antaŭ iom da tempo. Kaj kial la samaj kaŭzoj, kiuj same faris kun tiom granda parto de la hispana popolo, ne apartigus de sia historio la usonajn landojn? Se Castelar, en la plej famkonata el siaj paroladoj, povis diri: *Ne ekzis-*

*tas pli timiga, pli abomena, ol tiu granda hispana imperio, kiu estis mortintotuko, kiu etendis sur la planedo, kaj D. Emilio de aliaj hispanoj, kial ĉi tiuj kuraĝaj prokuroroj ne estu la komunaj instruistoj de hispanoj kaj hispan-amerikanoj? Se ankoraŭ ekzistas hispanaj prelegantoj, kiuj disvastigas stultaĵojn en la tuta Ameriko simile al tio, kion kredis Castelar, kial ni ne supozu, ke jam en la dekoka jarcento, niaj propraj oficistoj, tuŝitaj de la pasioj de la Enciklopedio, komencis ilin disvastigi? Nu, tiel estis. El Hispanio venis la disiĝo de Ameriko. La hispana krizo komenciĝis en Hispanio. Ankoraŭ lastatempa libro, **Los Navíos de la Ilustración** (*Ŝipoj de klereco*), de S^o Ramón de Basterra, komencis transformi la kulturan scenon. Basterra trovis sin en Venezuelo kun la paperoj de la Guipuzcuana Navigation Company (naviga kompanio de Gipusko), fondita en 1728, kaj vidis ke la ŝipoj de grafo Peña Florida kaj la Markizo de Valmediano, en kies posedaĵo la gvidaj familioj de Venezuelo, kiel ekzemple la Bolivaroj, poste partoprenis. la Toro, Ibarra, La Madrido kaj Ascanio, alportis kaj alportis en*

siaj kajutoj kaj keloj la librojn de la Franca Enciklopedio kaj la hispana 18-a jarcento. Tial Bastera atribuis la sendependecon de Ameriko al tio, ke Bolívar' estis edukata en la ideoj de la tiamaj *Amikoj de la Lando*. Lia eraro estis supozi, ke tio, kio okazis samtempe en la tuta Hispana kaj Portugala Ameriko, okazis nur en Venezuelo, kiel sekvo de la ŝanĝo de ideoj, kiun la dekoka jarcento alportis al Hispanio. La patriarka reĝimo de la Aŭstria Dinastio, ekonomie forlasita, spirite skrupula, estis subite sukcedita de nova idealo de klerismo, komerco, akciaj kompanioj, ŝoseoj kaj ekspluato de naturaj rimedoj. La Indilando ĉesis esti la sceno kie evangelia provo estis farita por iĝi avidinda heredaĵo. Sed, ĉu la ŝanĝo ne originis en Hispanio?

Angla klerulo, S^o Cecil Jane, lastatempe ellaboris la tezon, ke la disiĝo de Ameriko ŝuldiĝas al la strangeco, kiun la kreoloj produktis per la novigoj enkondukitaj en la registaron de tiuj landoj fare de la vicreĝoj kaj guberniestroj de la dekoka jarcento. La fakto, ke la hispanaj monarĥoj mem instigis Georgon Johanon kaj Ulloan meti ĉiujn instituciojn, same kiel la uzojn kaj kutimojn, en sian *Sekretan Novaĵon de Ameriko*, detruis,

laŭ la opinio de sinjoro Jane, la fundamenton mem de usona lojaleco: *De tiu momento la ideo dissolvi la union kun Hispanio gajnis terenon, ne ĉar la hispana Registaro estis malamata, sed ĉar ŝajnis, ke la Registaro ĉesis esti hispana, en ĉio, krom en nomo*. Sed antaŭ Jorge Juan y Ulloa, antaŭ la Guipuzcuana Navigation Company, D. Carlos Bosque, la hispana historiisto (mortinta lastatempe en Lima por prokrasti niajn asertojn), rakontas ke la Markizo de Castellanos estis nomumita vicreĝo de Peruo laŭ rekomendo de Ludoviko la 14-a mem, ĉar estis unu el la katalunaj aristokratoj, kiuj akceptis la aferon de Filipo la 5-a kontraŭ la arkiduko, Castellanos iris al Fajlilo kun la kondiĉo, ke li permesu la francan kaŝan trafikon kontraŭe al la tradicia reĝimo de la vicreĝeco. Kiam Castellanos mortis kaj estis anstataŭigita per la Episkopo de Kito, li estis procesigita pro esti subpreminta francan kontrabandon, kiu estis damaĝa al Peruo kaj al la reĝo. La procezo riproĉas la episkopon malpermesi pagi la nepagojn de la vicreĝo. Ĝi estas informo kiu malkaŝas la ŝanĝon kiu okazis. La vicreĝoj komencas iri al Ameriko por povi pagi siajn malnovajn ŝuldojn. Tiel mondo estas perdita.

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio
de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/hale/kels125.pdf>

Numero 125- Oktobron de 2022

Ministrino kaj leĝo pri *Nur jes estas jes.*

Lastatempe oni atestis en Hispanio la ekestigon de stranga leĝo, kiu liberigas ulojn, kiujn ĝi celis plipuni.

Jes, Ministrino Irene Montero promulgis leĝon per kiu ne plu ekzistas la krimo **sekso misuzo**, ĉar ĝi redifinas ĝin kiel **seksperforton**, kaj sekve krimulojn, kiujn oni povis akuzi pri ambaŭ krimoj, nun oni povas akuzi nur pri la dua, kaj sekve, anstataŭ aldoni la sentencon pri la unua krimo al tiu per la dua, nun ili povas esti akuzataj nur pri la dua, kaj sekve la kondamno estos malpli granda. Sekve, kelkaj danĝeraj krimuloj devis esti liberigataj, kaj aliaj restos en karcero multe malpli da tempo ol la koncerna sentenco diras.

Ĉar laŭ la normo jura hispana nuna, se oni ŝanĝas leĝon, krimulo rajtas profiti tiun, kiu pli mole kondamnas lin aŭ ŝin.

ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88